

אדברה בעדוהתיך

ראש השנה

תשפ"ד

בזה וזה חלק מהקידוש אין כאן היסח הדעת מהשתיה, ולכן אין זה נחשב הפסק.

והוכיח כן מה'מגן אברהם' (בסימן רע"א ס"ק ל"ב) שכתב בשם **פסקי מהרי"א**, שאם קידש על מים וסבר שהוא יין, צריך לחזור ולקדש על יין. ואם בשעה שקידש בתחילה היה דעתו לשתות יין נוסף מלבד היין (שסבר שזה יין) שבכוס הקידוש, אזי כשנוטל עכשיו כוס יין לקדש שוב, אינו צריך לברך שנית בורא פרי הגפן, אלא רק ברכת קידוש היום (כי יצא בברכת בורא פרי הגפן שבירך תחילה על המים). **ולכאורה** קשה הרי נוסח **ברכת הקידוש** שעשה בתחילה על המים הרי הוא נמצא ברכה לבטלה [שהרי צריך לחזור ולברך ברכת קידוש על כוס השני עם היין], ואם כן מדוע ברכת קידוש שבירך בתחילה לבטלה לא יחשב להפסק בין ברכת 'בורא פרי הגפן' (שבירך תחילה על הכוס מים) לשתיית היין שלבסוף, הרי בין ברכת בורא פרי הגפן לשתיית היין ישנה ברכת קידוש לבטלה? אלא על כרחך שכיון שסבר שהוא יין וצריך לקדש עליו, אין זה נחשב להפסק, שאין כאן הסח הדעת.

אלא שה'מקראי קודש' (ר"ה סימן ו', 5) העיר, שבמשנה ברורה (סימן ק"מ סק"ו) מבואר שטעם החסרון של הפסק בין הברכה למצוה או לשתיה אינו רק משום **היסח הדעת**, אלא משום שכיון שלא התחיל במצוה, או שלא התחיל לשתות תיכף אחר הברכה, **אין לברכה על מה לחול**. ולפי זה גם הפסק שעושה מספק קיום מצוה הרי זה נחשב להפסק, כיון שלא התחיל עדיין במצוה ואין לברכה על מה לחול?

בספר 'ימלא פי תהילתך' (תפילה, עמוד שני"ט) מובא **שמרון הגראי"ל שטינמן** זצ"ל לא היה אוכל ענבים קודם ראש השנה, על מנת שיוכל לקדש בליל ב' דראש השנה על יין חדש (דעת השו"ע בסימן רכ"ה סעיף ה', שמי שאכל ענבים לא מברך שהיין על יין חדש), והרויח בזה את בעיות הנ"ל, כי במקרה זה ברכת ה'שהחיינו' נצרכת לשתיית היין ולכל הדעות לא הוי הפסק לקידוש, כמו כן אין כלל הפסק בין ברכת ה'שהחיינו' לשתיית הפרי החדש.

***

בעל תוקע הרוצה ליתן את העלייה שלו לבנו

יש להסתפק, בעל תוקע בראש השנה שמקבל עלייה, כמבואר ברמ"א (סימן תקפד ס"ב), מה הדין כשבעל התוקע רוצה לתת את העליה שלו לבנו האם רשאי?

והשיב הגאון **רבי יצחק זילברשטיין** שליט"א, שאינו רשאי, לפי שמבואר בלבוש הטעם וז"ל: ואפשר שנהגו כן משום שיהא לבו שמה, כי התורה משמחת כדכתיב: 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', [ומטעם זה הוסיף הא"ר (סק"ט) שלא יתנו לאבל לתקוע], ועל ידי כן יתחזק כחו שיוכל לתקוע יפה בלא הפסק או טעות, כי אם יטעה הרי הוא סימן רע לשולחיו. לפי טעם זה אינו יכול להעביר את עלייתו לאחר, וגם לא יכול למוכרה לאחר, כי טובת הציבור היא שבעל תוקע ישמה.

והנה בביאור הגר"א (סימן תקפד ס"ק יב) כתב עוד טעם למה בעל תוקע מקבל עליה בראש השנה, דהוא דומיא דכהן גדול ביום הכיפורים, והסביר **בדמשק אליעזר**, דהכהן גדול היה עוסק בסדר היום והיה קורא בתורה ומברך, והוא הדין התוקע העוסק בתקיעות, ואמרינן בגמרא (ר"ה כו, א) דתקיעת שופר הוא לזכרון דלפני ולפנים כמו כהן גדול הנכנס לפני ולפנים, לפי זה גם אינו רשאי לתתו לאחר, דאינו אלא בשבילו.

***

ברכת 'שהחיינו' בקידוש ליל א' של ראש השנה לא לפטור בה פרי חדש

יש להסתפק, לגבי קידוש ליל א' של ראש השנה שמברכים 'שהחיינו' על היום טוב וגם אוכלים **פרי חדש**, האם ברכת 'שהחיינו' שמברך בקידוש על היום טוב פוטרת גם את הפרי החדש?

והנה בשו"ת '**כתב סופר**' (או"ח סימן כ"ו) מסתפק אם מועיל לברך ברכת 'שהחיינו' שמברכים על מצוה ועל בגד חדש ולפטור בברכה אחת. שמצד אחד יש לומר, ששניהם נחשבים כדבר אחד שעל שניהם מברך לה' **שהחיינו לזמן הזה**, או אולי, שמאחר וברכת ה'שהחיינו' על קיום המצוה או הזמן של יום טוב, מברך את ה' על דבר שאין בו הנאת הגוף, ואילו על הבגד החדש מברך לה' שהחיינו ה' ליהנות הנאה גופנית, אם כן הרי הם שני דברים נפרדים שלא מצטרפים ואין לכוללם יחד [מלבד בקידוש בליל שני של ראש השנה שאי אפשר באופן אחר].

בשו"ת 'מנחת שלמה' (סימן כ', וב'הליכות שלמה' פ"א, ט"ז) כתב שמסתבר שמכיון שהם שני עניינים חלוקים ואין זמנו של זה כזה, שהזמן של קידוש הולך על היום ואילו הזמן שמברך על פרי או על הבגד חדש לא תלוי כלל ביום טוב אלא הוא על דבר אחר, לכן ללא צורך אין נכון לפטור בברכה אחת.

והוסיף, שאין זה נחשב גורם ברכה שאינה צריכה, כיון שהם שני דברים חלוקים וכל אחד מחייב ברכה. ולכן כתב שנכון שלא להניח לפניו הפירות החדשים בליל הראשון של ראש השנה בשעת קידוש, אלא לאחר שבירך 'שהחיינו' בקידוש על היום טוב, יברך פעם נוספת 'שהחיינו' על הפרי החדש.

ומענין לענין באותו ענין: מי שאוכל כמה סוגי פירות חדשים, והם מונחים לפניו וצריך לברך 'שהחיינו' עליהם, כתב בשו"ת 'אגרות משה' (ה"א סימן פ"ז) שצריך לפטור את כולם בברכת 'שהחיינו' אחת, שאין לגרום ברכה שאינה צריכה. ואף אם אינו חפץ לאכול עתה מפרי מסויים, יש לו לכוון להוציא בברכת 'שהחיינו', שהרי עכשיו רואה שניהם כאחת. (משולחן גבוה').

***

מדוע ברכת 'שהחיינו' בליל שני של ראש השנה על הפרי החדש לא נחשב להפסק בין הקידוש לשתיית היין?

בקידוש ליל שני של ראש השנה נפסק **בשו"ע** (סימן ת"ר סעיף ב') שילבש בגד חדש (רמ"א) או מניח פרי חדש ואומר 'שהחיינו', ואם אין מצוי (בגד חדש או) פרי חדש, עם כל זה יאמר 'שהחיינו'.

ויש לעיין, לשיטת הסוברים שאין לברך 'שהחיינו' בקידוש ליל שני על היום [מאחר ושני הימים חשובים כיום אחד ארוך, וכבר בירך שהחיינו בקידוש ליל א']. שאז נמצא שברכת 'שהחיינו' הולך רק על הבגד או הפרי החדש, אם כן ברכת 'שהחיינו' מהווה הפסק בין הקידוש לשתיית היין, שברכת ה'שהחיינו' על הפרי החדש אינו מענין הקידוש כלל? [ולכאורה אם כן היה עדיף, שיברך ברכת ה'שהחיינו' לאחר הקידוש וכיון על הפרי החדש, ואם צריך גם על קדושת היום].

בשו"ת 'אבני נזר' (או"ח סימן ת"ג) כתב שרק דיבור של רשות הרי הוא הפסק, אבל אמירה שמחמת המנהג כברכת 'שהחיינו' בקידוש ליל ב' דראש השנה שוב אין זה הפסק. וראייתו שהרי ברכת הבשמים במוצאי שבת אינה אלא מנהג בעלמא [ואינה קשורה לעצם ההבדלה], כמו שכתב הטור או"ח סימן רצ"ז בשם רבינו אפרים, ואף על פי כן אין זה הפסק בין ברכת היין לשתיה.

ה'מנחת שלמה' (ה"א סימן כ') כתב להוכיח שהגדר בהפסק שבין הברכה לשתיה הוא מטעם היסח הדעת, וכיון שמברך 'שהחיינו' מחמת הספק שמא מחוייב

טעם אכילת תפוח בראש השנה

כתב הרמ"א (או"ח תקפג, א): "ויש נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש (טור), ואומרים: תתחדש עלינו שנה מתוקה (אבודרהם), וכן נוהגין.

הנה, מה שאוכלים דבש, מובן, כיוון שהוא מתוק, אבל למה דוקא עם תפוח?

כתב בזה הגאון רבי נתן גשטטנר זצ"ל (שו"ת "להורות נתן" י"ד סימן קא) על פי דברי התוספות בברכות (לו, א ד"ה בורא) שתפוחים הם מכלל המאכלים שאינם הכרחיים לאדם, רק בגדר של תענוג בעלמא. [וז"ל התוספת: 'בורא נפשות רבות וחסרונם', 'כמו לחם ומים שאי אפשר בלא הם'. 'על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי', כלומר על כל מה שבעולם שגם אם לא בראם יכולים העולם לחיות בלא הם, שלא בראם כי אם לתענוג בעלמא, כמו **תפוחים** וכיוצא בהם'. עכ"ל]. וזה מה שמבקשים מהקב"ה שתהיה שנה טובה לא רק במה שמוכר אלא בהרחבה ובהרווחה גדולה.

[יש מהצדיקים שנהגו במוצאי שמחת תורה בעריכת השולחן לזרוק לקהל תפוחים, כרמז לפרנסה יותר מהנצרך, כמו כן יש הנוהגים לאכול תפוחים בליל שבת, שזה מרמז על עניין הפרנסה ברווח].

מסופר על ילד בירושלים, שאימו שלחה אותו לקנות פירות, הוא הלך לקניות ולא היה לו מספיק כסף, בעודו עומד בחנות, הסתכל על שלל הפירות, והנה הוא מבחין בדובדבנים הנוצצים, הצבע והיפוי משך את עיניו. אך ראה את המחיר ולא היה לו מספיק כסף לזה, בעל החנות בראותו, אמר לו: ילד קח קצת אל תדאג, אני נותן לך רשות. הילד ענה 'לא תודה, זה בסדר איני צריך'. חלפו כמה דקות ושוב מביט הילד על הדובדבנים. המוכר שוב אומר לו: קח מזה. והילד שוב עונה: לא, זה בסדר. עברו כמה דקות והילד שוב עומד ומביט בהם. הפעם המוכר רבוב רחמנותו, מילא שני חופניו דובדבנים והכניסו לשקית ומסר לילד, תוך כדי שהוא אומר לו: קח את זה ולך הביתה.

הילד רץ לביתו בשמחה, ומספר לאימו את מה שהתרחש בחנות. אמו שאלו: מדוע לא הקשבת לאיש בפעם הראשונה כשנתן לך רשות לקחת? ענה הילד: לי יש אצבעות קטנות, אני רק בן שבע, כמה דובדבנים כבר אצליח לאסוף עם ידי הקטנות, לעומת זאת לאיש יש ידיים גדולות, וידעתי מתחילה שכשהוא יתן לי אקבל כמות פי כמה.

לרבונו של עולם יש ידיים גדולות, כמו שנאמר: 'פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון', כולנו רוצים ממנו שפע בכמות מרובה, וכפי שמבקשים בברכת המזון: 'ונא אל תצרנו' וכו' כי אם לידך המלאה הפתוחה והרחבה'. כשאנו עושים רצונו יתברך אנו זוכים ממנו לשנת שפע בכל העיניים.

בספר ציוני תורה כתב: בהקדם דברי הגמרא (שבת פח, א): "אמר רבי חמא ברבי חנינא מאי דכתיב 'קִתְפוּחַם בְּעֵצֵי הַיַּעַר' וגו', למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לך, מה תפוח זה פרי קודם לעליו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע.

ממשיכה הגמרא ומספרת: ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא דידה (אצבעות דיו) תותי כרעא וקא מייץ בהו (היה ממעכן ברגליו ואינו מבין, מתוך טירדא - רש"י) וקא מבען אצבעתיה דמא (עד שנטף ממנו דם) אמר ליה: עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו, אכתי בפחזותייכו קיימיתו, ברישא איבעיא לכו למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו, אמר ליה אנן דסגינן בשלימותא (התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטענו בדבר שלא נוכל לעמוד בו - רש"י) כתיב בהו 'תְּמַתִּים יְשָׁרִים תִּנְחַם', הנך אינשי דסגן בעלילותא כתיב בהו 'וְסִלְףֵי בְגָדִים יִשְׁדָּם'."

רואים מכאן, שהתפוח מרמז על אמירת "נעשה ונשמע", וכמו שכתב שם רש"י שזה מורה על אהבת התורה, והרי התורה נמשלה לדבש, כפי שנאמר 'דְּבַשׁ וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ'. ואולי הבקשה ל"שנה טובה ומתוקה", הולך על דברי תורה, שמבקשים להצלחה בעמל התורה במתיקות, ולאהבת תורה, ולכן לוקחים דווקא את התפוח ומטבילים אותו בדבש, ששניהם מורים על כוונה אחת של מתיקות ואהבת התורה.

טעם סימנים בליל ראש השנה

ה'חכמת שלמה' (או"ח סי' תקפ"ג) כתב לבאר הטעם מדוע אנו עושים סימנים בליל ראש השנה, וז"ל: "הנה הטעם מה שכתוב בש"ס (הוריות יב, א; כריתות ו, א) ובשולחן ערוך, לאכול דברים טובים ומתוקים, אין הכוונה דרך תפלה, דאין מקום לתפלה בשעת אכילה, רק זה הוי לבטחון ואמונה, כי מראה שהוא מאמין ובטוח שכן יהיה. ובפרט לפי מה שכתבתי בדרושים לפרשת תבא שנת תר"ב, דבראש השנה יהיה משמח ואומר: 'כל מה שעושה הוא יתברך הוי לטובה', ובה יהיה נהפך באמת לטובה. ולכן מהאי טעמא נראה שיהיה אדם רגיל לומר בראש השנה אחרי תפלת שחרית כל מה דעביד רחמנא לטב עביד וגם זו לטובה. ולכן מהאי טעמא תקנו לאכול מאכלים טובים ומתוקים ולומר עליהם כן, כדי שאם ח"ו נגזר להיפוך, יהיה נהפך על ידי אמירה זו לטובה, אמן כן יהי רצון.

וב'תורת הבטחון' (רי"ה) ביאר דבריו, שיסוד ה'סימנים' שאנו עושים, אינם סימנים להקב"ה, רק הם סימנים לעצמינו, להראות שאנו בטוחים שהשנה הבאה עלינו תהיה שנה טובה ומתוקה. ויש לבאר זה על פי משל: אם אחד הלך ללמוד את אומנות הרפואה ועמל ביגיעה רבה כמה וכמה שנים, אחרי שהשלים הלימוד וגמר וסיים את כל לימודו ונעשה רופא, בודאי כשיסיים הכל, עושים לו סעודה גדולה נאה ויאה לכבודו בעבור מה שהשיג על ידי גיעתו. ובאותה סעודה, מניחין על השולחן דברים קטנים מעניני תחום הרפואה, להראות, שכן יהיה האיש הזה. כן הוא בליל ראש השנה, שמכיון שאנו בטוחים בה' יתברך שיתן לנו שנה טובה ומתוקה, על כן עושים אנו את אותם סימנים, להראות, שאנו בטוחים בטובתו יתברך שיהיה לנו שנה טובה ומתוקה. יהי רצון שנזכה לשנה טובה ומתוקה!

♦♦♦

לב נשבר נמצא רק בישראל

במסכת ראש השנה (טו, ב): 'כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה'. ברש"י שם: שישראל עושין עצמן רשין לפניו.

בראש השנה, כשנכנסו ה'שר שלום' מבעלזא זצ"ל עם בנו רבי יהושע מבעלזא זצ"ל לבית הכנסת להתפלל, אמר אביו ה'שר שלום', לבנו, שם עומדים שני יהודים ומשוחחים, לך ושמע על מה הם מדברים.

חזר ואמר ששמע אחד אומר לחברו, אוי היום ראש השנה, במה אנו באים לפני מלך מלכי המלכים? אמר הרבי, שבכך ביטלו קיטרוג שהיה בשמים, על כל המלצות הסניגור על עם ישראל ענה המקטרג, טען הסניגור ישראל נותנים צדקה, השיב הקטיגור גם הגויים נותנים צדקה, ועוד כהנה וכהנה. רק כאשר אמר הסניגור של ישראל יש לב נשבר, לא יכול המקטרג לעמוד כנגדו, לפי שלב נשבר נמצא רק בישראל, ויהודים אלה הם שביטלו את הקיטרוג בשמים.

♦♦♦

תחל שנה וברכותיה!

למך הגרש"ז אויערבאך צוק"ל צרם שלקראת ראש השנה נצמדים אנשים לפתגם: "תכלה שנה וקללותיה". והעיר: "יש להזהר בזה שלא להיות חס ושלום כפויי טובתו של מקום". ובאמת כאשר מתבוננים בשנה החולפת, ישנה נטייה להתרכז יותר במה היה חסר, מתוך הכנה, תקווה ותפילה שבשנה הבאה החסר הזה יתמלא! אך מה עם כל השפע שכן היה?! האם זה נכון לסכם ולתמצת את כל השנה החולפת, על כל שפעה ומתנותיה הטובים שבכל זאת היו, בתואר "שנה וקללותיה"? לפיכך המליץ מרן הגאון רבי שלמה זלמן "להודות באותה מידה על כל החסדים והטובות שהיו במשך השנה, ולייחל שימשיכו גם הלאה!"

בנוסף העיר שלא טוב מה שעושים חלק ממדפיסי לוחות, השנה שמדפיסים בסוף הלוח "תכלה שנה וקללותיה", כי מה טעם להתנבא שנה שלמה מראש שהולכות להיות קללות, ואין זה אלא כפתיחת פה לשטן ח"ו. אמור מעתה: תחל שנה וברכותיה. (הליכות שלמה).

יהי רצון שנוכה לשנה טובה ומתוקה, ולהצלחה ברוחניות וגשמיות בשפע רב. ולשנה טובה נכתב ונחתם לאלתר לחיים טובים ארוכים ולשלום, אמן ואמן.